

STADSARCHIEF – JAARVERSLAG 2006

Hof van Habsburg, Goswin de Stassartstraat 145

Openingsuren:

- Algemene Leeszaal:
maandag, dinsdag en donderdag van 8.30 tot 12.00 en van 13.00 tot 17.00
- Leeszaal Genealogie (stamboomonderzoek) :
woensdag van 8.30 tot 12.00 en van 13.00 tot 19.00 en
zaterdag van 8.30 tot 12.00 uur.

	2004	2005	2006
Aantal bezoeken leeszaal	2.146	2.053	1.908
Aantal geraadpleegde documenten en boeken	11.532	10.271	9.571
Aantal bezoeken (page views) website Stadsarchief	10.897	10.335	4.115
Aantal bezoeken website Regionale Beeldbank	46.739	63.149	62.040

Opmerkingen bij de cijfers :

De oude website van het Stadsarchief is slechts via doorklikken op de stadswebsite bereikbaar en ontvangt o.a. daardoor minder bezoekers. Een nieuwe website is in ontwikkeling.

Ontsluiting

Databank Bouwvergunningen (1770-1961)

In het najaar van 2004 werd i.s.m. de dienst Monumentenzorg en de GIS-cel een databank ontworpen die als algemene index kon dienen voor de in het stadsarchief bewaarde bouwvergunningen. De invoer van de gegevens op basis van de registers gebeurt door tijdelijke en vaste medewerkers. In 2006 werden een kleine 3.000 vergunningen volledig ingevoerd, wat het totaal op circa 13.100 ingevoerde bouwdoSSIERS brengt voor de periode 1937-1961. Er werd vooral gewerkt aan de jaren 1937-1938, 1947-1950 en 1953. De vergunningen van de jaren 1947 en 1961 werden stuk per stuk gecontroleerd en aangevuld. Tenslotte werden twee dozen niet gedateerde vergunningen (MA 4485) waar mogelijk geïdentificeerd, gedateerd en opgelijst.

Ambachtsarchieven (13de eeuw- 18de eeuw)

In de jaren tachtig van de vorige eeuw startte stadsarchivaris H. Installé met de herinventarisatie van de Mechelse ambachtsarchieven. Tussen 1982 en 1989 verschenen vier inventarissen van zijn hand. In de jaren negentig zette J. Van der Auwera, in het kader van zijn opleiding archivistiek, de inventarisatie verder. Hij concentreerde zich op de archieven van de textielambachten. Onder impuls van H. Installé en eveneens in het kader van de archivistiekopleiding voltooide Dr. J. Dambruyne in 2006 het project met de herinventarisatie van de archieven van de resterende 33 ambachten. Op die manier werd het 15 jaar geleden ingezette project tot een goed einde gebracht en kan het stadsarchief Mechelen beschikken over een van de best ontsloten fondsen ambachtsarchieven in België. De inventaris van J. Dambruyne verscheen als deel IX in de reeks *Studia et documenta Mechliniensia* van de Kring.

Registers Burgerlijke Stand Walem (1821 -1905)

In samenwerking met de GSU, de Genealogical Society of Utah, zijnde de genealogische afdeling van de Mormoonse Kerk, die de digitale beelden bezorgde, ging een vrijwilliger over tot de herindexering van de registers van de Burgerlijke Stand van de voormalige gemeente Walem. De definitieve afwerking is voorzien begin 2007. In een latere fase worden deze gegevens verenigd met deze van Mechelen (zie hierna). De voorlopige resultaten (1821-1890) zijn al te bekijken op www.kurtmoens.net/bswalem.html

Ontsluitingsactiviteiten van Werkgroep De Ware Vrienden van het Archief

Procuratoria (1507-1796):

De Procuratoria bevatten - zoals het woord al aangeeft - procuraties, of machtigingen. Dit kunnen machtigingen zijn tot het vestigen, kopen en verkopen van renten, machtigingen tot het kopen, verkopen of hypothekeken van grond of huizen, machtigingen tot het innen van huurgelden, machtiging van personen tot het beheer van goederen, enz... In 2006 heeft de werkgroep ter ontsluiting van dit bestand opnieuw 4 registers geïndexeerd. Eens het vijfde register van die reeks geïndexeerd kan een verzamelband afgedrukt worden. Het betreft de periode 1602 – 1660.

Parochieregisters (1519-1797)

Het project waarbij de werkgroep i.s.m. VVF-regio Mechelen de Mechelse parochieregisters opnieuw indexeerde, werd in 2006 voltooid. Door middel van 200.000 nieuwe beschrijvingen, gebaseerd op de originele registers, werden de 19de eeuwse, gebrekkige klappers overbodig. De nieuwe indexen staan digitaal of in boekvorm ter beschikking van de leeszaalbezoeker. De dopen en huwelijken waren reeds volledig geïndexeerd en door het VVF gedrukt in 2005. De werkgroep heeft de overlijdens verder afgewerkt en op twee nieuwe CD-ROMs uitgebracht. Het betreft de periode 1650-1649 en 1519-1649 . Op deze laatste CD staan ook alle kloosterorden die begrafenisboeken achterlieten.

Registers van de Amman (1545-1715)

Een nieuw project werd opgestart nl. het ontsluiten van de registers van de Amman. De amman of ambtsman was een ambtenaar die de vierschaar (of rechtbank) samenriep en haar het gezag verleende om te zetelen. Tijdens die zittingen handhaafde hij de orde. Verder was de amman ook diegene die verantwoordelijk was voor de inbeslagnames van eigendommen. De schriftelijke neerslag van die zittingen en inbeslagnames vertaalt zich in vier reeksen, bewaard op het Mechelse stadsarchief onder rubriek G, Serie I - Serie IV, in totaal 42 registers. Van elke akte wordt een regest gemaakt en van elk register wordt dan indexen gemaakt op personen, straatnamen en toponiemen, namen van huizen, en instellingen. In de reeks: *Genealogisch Repertorium van het Mechelse District*, beheerd door Paul Behets, zijn al verschenen: Serie II volledig (2 registers), van Serie I de registers 1 tot 4.

Registers Burgerlijke Stand Mechelen (1796-1820)

In het licht van een toekomstig project waarbij de ingescande akten gelinkt worden aan een databank wordt er verder gewerkt aan de herindexering van de geboorte-, huwelijks- en overlijdensakten, nu voor de periode 1820-1840.

Databank Huizen

De werkgroep is begonnen met het aanleggen van een globale database van de huizen in Mechelen en omgeving. Deze databank bevat al meer dan 8.000 vermeldingen uit diverse bronnen en is bestemd voor het historisch onderzoek naar huizen, straten en wijken. Een overzicht van de reeds geraadpleegde bronnen kan je bekijken op de website www.dewarevrienden.net/DWV/

Aanwinsten en overdrachten

Tot de meeste in het oog springende aanwinsten zijn :

- een perkamenten cijnsboek van Wouter van Duffel uit 1426 (veiling bij Henri Godts, Brussel)
- een register van de Heilige Geesttafel van de Sint-Pieter en -Paulparochie (1604-1607) (aankoop via particulier)
- een boeiende collectie glasnegatieven (70 stuks) uit de periode 1890-1930, van amateurfotograaf Victor Van Durme (aankoop via nabestaanden Van Durme)
- 2 litho's van David de Noter (aankoop via particulier)

De stedelijke dienst financiën droeg in 2006 de verantwoordingsstukken bij de dienstjaarrekeningen van de jaren 1990-1993 en 1995 over aan de archiefdienst. Het ging om een totaal van 120 strekkende meter.

Vanwege de familie du Trieu de Terdonck te Koolkerke (Brugge) werd na een eerdere overdracht in 2003 nog een deel familiearchief in bruikleen gegeven. Het gaat om 64 archiefdozen of 8 strekkende meter archief. Archivaris Dieter Viaene neemt de komende jaren de inventarisatie van dit omvangrijke en complexe archief op zich.

Historische Bewaarbibliotheek

Aanwinsten	2004	2005	2006
Mechelse Bibliotheek	92	89	162
Algemene Bibliotheek	27	229	114
Administratieve Bibliotheek ¹	3	23	15
Tijdschriften ²	463	638	379
CD-rom		16	14
TOTAAL aantal exemplaren	585	995	684

¹ door het stadsbestuur uitgegeven of ontvangen administratieve werken worden opgenomen in de Administratieve Bibliotheek

² omvatten aanwinsten door abonnementen, ruilabonnementen en giften; naast tijdschriften worden ook werken van Mechelse reeks en kranten hierbij verrekend

De aanwinsten in 2006 omvatten 379 tijdschriften (tijdschriften, kranten, werken uit de Mechelse reeks), 162 werken gecatalogeerd in de Mechelse Bibliotheek, 114 in de Algemene Bibliotheek. 15 publicaties werden gecatalogeerd in de Administratieve Bibliotheek en 14 CD-rom werken. Dit levert een totaal op van 684 werken.

Gezien het steeds meer op de voorgrond treden van de digitalisering, werd voor het eerst de CR-rom-versie apart gecatalogeerd.

Ook wordt er begonnen met het opstellen van een zo volledig mogelijk bestand van Mechelse tijdschriften. Er wordt contact gezocht met de verantwoordelijke uitgever. Zo werden er nieuwe abonnementen aangegaan (bv. 't Ridderke) of werden bepaalde tijdschriften geschonken (bv. Brandpunt, Milieuwijzer, HLWM ...).

De fichier van de Mechelse Bibliotheek werd bijgehouden tot en met nummer M 10.097
De fichier van de Algemene Bibliotheek werd bijgehouden tot en met nummer 22.686

In de eerste helft van het jaar werd ook een voorlopige overzicht gemaakt van de boeken opgesteld in de algemene leeszaal.

In de tweede helft van 2006 werd grotendeels meegewerkt aan de voorbereidingen van het STCV-project. De Short Title Catalogus Vlaanderen (STCV) is een wetenschappelijk project, ondersteund door de Vlaamse overheid, met als opzet een online-bibliografie van boeken die in de 17de en 18de eeuw in Vlaanderen werden gedrukt. Voor de periode 2007-2009 wordt een project voorbereid waarbij een belangrijk deel van de historische collecties van de bewaarbibliotheek in het stadsarchief een wetenschappelijke beschrijving zullen krijgen. Ter voorbereiding daarvan moesten de bibliotheekafdelingen grondig doorgelicht worden. Dit leverde voor het eerst in de geschiedenis van de bewaarbibliotheek concreet cijfermateriaal op. Er werd voor de Mechelse en de Algemene Bibliotheek onderscheid gemaakt tussen binnen en buiten het hedendaagse Vlaanderen gedrukte boeken en tussen boeken uit de 16de, 17de en 18de eeuw. Voor het STCV-project komen circa 2200 boeken in aanmerking, alle uit de 17de en 18de eeuw.

Medewerking aan tentoonstellingen

Het stadsarchief leende archiefstukken, foto's of tekeningen uit aan de volgende tentoonstellingen:

- De tentoonstelling "Brou, le chef-d'oeuvre d'une fille d'empereur" in het monastère royal de Brou en Bourg-en-Bresse van 1 juli tot 15 oktober 2006.
- De tentoonstelling "Sinte Mette van de ruggenruchte ..." van 18 september tot 14 november 2006 georganiseerd door heemkring Erf en Heem in de Midzeelhoeve te Sint-Katelijne-Waver.
- De tentoonstelling "Expecting Beethoven" in het Stedelijk Museum Schepenhuis van 3 juni tot 9 juli 2006.
- Geregeld werd er een stuk uitgeleend om in het Erfgoedlabo van Lamot tentoongesteld te worden.

Medewerking aan andere initiatieven

Als laatste wapenfeit van stadsarchivaris H. Installé verscheen eind 2006 het werk *Rijkdom, Passie en Schilderkunst, een Bourgondische detective*, uitgegeven in samenwerking met de Dienst Musea. Het boek werd opgevat in dezelfde zin als de publicatie *Moord, Woordbreuk en Andere Schandalen*, die de tentoonstelling over de Grote Raad begeleidde in 2004. Het is een Nederlandstalige versie op het niveau van de betere vulgarisatie van het artikel over dit onderwerp in de *Handelingen van de Koninklijke Kring voor Oudheidkunde, Letteren en Kunst van Mechelen*, dl. 96, 1ste afl., 1992, dat de basis was voor een referaat op het Campin-colloquium in de *National Gallery* te Londen in 1993. Uiteraard werden in de nieuwe versie heel wat nieuwe gegevens en inzichten verwerkt.

W. Van de Vijver, archivaris en A. Vaeck, documentalist schreven ieder een bijdrage voor de catalogus "Welgevormd, Mechelse beeldhouwers in Europa (1780-1850)".

Erfgoedprojecten 2006 (zie ook jaarverslag Erfgoedcel)

Regionale Beeldbank Mechelen

Het voorbije jaar kwam de nadruk sterk te liggen op de privéverzamelingen die tal van Mechelaars ons geschonken of ter inscanning aangeboden hebben. Geconfronteerd met de elementen tijd en budget probeerden we de aanbiedingen zoveel mogelijk te verwerken. We vermelden hieronder enkele belangrijke privécollecties van historische foto's die we dankzij de zeer bereidwillige nakomelingen van de fotografen konden digitaliseren.

Zo is er de Verzameling Victor Van Durme waarvan we via de kleindochter de glasnegatieven hebben kunnen verwerven. Victor Van Durme kwam eind 19de –begin 20ste eeuw aan de kost als vertegenwoordiger van de befaamde Singer naaimachines en behoorde tot de eerste generatie Mechelse amateurfotografen. Zijn fotografische erfenis bevat heel wat klassieke stadsgezichten die nadien als postkaarten een grote verspreiding kenden. Daarnaast was hij ook 'chroniqueur' van het dagelijks leven. Opmerkelijke reportagereeksen van o.a. het marktgebeuren, de stoelmakerij, de militaire oefeningen op het Oud Oefenplein, het leven op het platteland, enz. schetsen een levendig beeld van het Mechelen van 100 jaar geleden.

Een tweede, eerder genoemde, maar niet minder boeiende privécollectie is de nalatenschap van de bekende amateurfotograaf Louis Van Zeir (°1899 - + 1986). Dankzij zijn zoon konden we een mooie selectie maken uit de omvangrijke collectie. Interessant zijn bijv. de soms clandestien genomen foto's die Van Zeir tijdens de Tweede Wereldoorlog maakte.

Tenslotte konden we nog een derde, deze keer hedendaagse, privécollectie inscannen. De foto's werden/worden gemaakt door een Mechelaar die de voorbije jaren systematisch de Mechelse binnenstad doorkruiste en alle oude en/of opmerkelijke gebouwen fotografeerde. Het resultaat is een zeer uitgebreide foto-inventaris (meer dan 1000 foto's) van het bouwkundig erfgoed die zeer goed aansluit bij de bestaande oudere

reeksen. De evolutie van het straatbeeld en gebouwenpatrimonium worden op die manier voor de toekomst vastgelegd. (zie www.beeldbankmechelen.be)

Huizenonderzoek

Het project 'Huizenonderzoek' heeft als doelstelling het samenstellen van een handleiding die de archiefgebruiker wegwijs maakt doorheen de diverse archieven. Deze handleiding richt zich op het onderzoek naar particuliere woningen in de 19de en 20ste eeuw. Een aantal teksten werden voorbereid.

Erfgoeddag 2006

Op 17 april nam het stadsarchief, samen met de musea en tal van andere instellingen en organisaties, deel aan de nationale Erfgoeddag. Algemeen thema dit jaar was "KLEUR!". In samenwerking met de Koninklijke Kring werd in de Algemene Leeszaal een bescheiden tentoonstelling opgebouwd met als titel Tentoonstelling "Van Drakenbaard tot KV Mechelen, Het verhaal achter het Mechelse stadswapen". Bestuursleden van de Kring, zijnde Herwig De Lannoy, Marcel Kocken en François Van der Jeught verzorgden daarenboven enkele boeiende lezingen over 'Kleur in de Mechelse politiek' en de 'Productie van Loodwit in het 16de eeuwse Mechelen'.

Ondertussen kon naar jaarlijkse gewoonte, onder het motto 'Bontgekleurde schatten in het archief' kennis gemaakt worden met de werking van de archiefdienst door middel van talrijk bijgewoonde groepsbezoeken aan leeszaalen en depots, en dit onder begeleiding van de archivariissen.

Als extra activiteit voor kinderen werden op dezelfde dag in samenwerking met het Aartsbisschoppelijk Archief in het Diocesaan Pastoraal Centrum kinderateliers ingericht. Onder begeleiding van gespecialiseerde gidsen van de Gentse Sint-Pietersabdij werden de kinderen ingewijd in de historiek en de praktijk van het middeleeuwse schrijven, kleur maken, miniatures schilderen, enz.

Open Monumentendag 2006

Het stadsarchief was één van de opengestelde gebouwen op de Open Monumentendag op 10 september 2006 en trok bij die gelegenheid 489 bezoekers. Het centrale thema was 'Import/Export', waarmee 'vreemde' en 'uitheemse' invloeden in het bouwkundige, landschappelijke en archeologische erfgoed onder de aandacht komen. Omdat de Dossinkazerne, alias Hof van Habsburg, geldt als een typevoorbeeld van Oostenrijkse, militaire architectuur werd ook een kleine tentoonstelling opgebouwd in de algemene leeszaal.

Opzoeken

De archiefdienst ontvangt een steeds toenemend aantal aanvragen voor opzoeken uit Bevolkingsregisters, registers van de Burgerlijke Stand en parochieregisters vanwege particulieren (hobbyisten), zelfstandigen (bijv. notarissen, beroepsgenealogen) en openbare diensten (bv. Ministerie van Financiën).

Opzoeken	2004	2005	2006
Betaalde opzoeken t.b.v. particulieren, zelfstandigen, andere overheden	44	61	87
Opzoeken t.b.v. andere stadsdiensten			
- Stedelijke Begraafplaatsen	324	440	196
- Bevolking en Burgerlijke Stand	80	91	114
Totaal :	448	592	397

Personeel

Na 25 jaar dienst in het stadsarchief nam op 31 augustus 2006 Henri Installé afscheid als hoofdarchivaris en ging met pensioen. Archivaris Willy Van de Vijver nam zijn plaats in als waarnemend hoofdarchivaris. In november werd een bijkomende archivaris aangeworven, zijnde Dieter Viaene.

Restauratie en conservering

Inbind- en restauratieactiviteiten werden uitbesteed bij :

- Beschermde Werkplaats Antwerpen:

25 exemplaren Ordonnances des Pays Bas werden heringebonden, evenals 35 indexen op de parochieregisters.

- Boekbinderij en restauratie Masui & Claes:

22 kostbare oude boekbanden (17de en 18de eeuw) uit de Algemene Bibliotheek, werden prachtig gerestaureerd

Zoals vorig jaar werd ook in 2006 een grote hoeveelheid dossiers van het secretariaatsarchief aan een schoningsoperatie onderworpen. Een medewerkster schoonde in de loop van dit jaar circa 1000 dossiers m.b.t. de periode 1979-1984. *Schonen* is een courante conserveringspraktijk en houdt in dat dubbels, kladjes, papierklemmen, nietjes, plastic verpakkingen, enz. verwijderd worden omdat deze zaken op termijn het papier aantasten. Daarbij wordt ook de op te bergen hoeveelheid tot het minimum beperkt, zodat kostbare opslagruimte optimaal benut wordt.

Willy Van de Vijver,
Stadsarchivaris a.i.